

ПОЛТАВСЬКИЙ ІСТОРИК-КРАЄЗНАВЕЦЬ (ВІКТОР РЕВЕГУК)

Стаття присвячена відомому досліднику минувшини Полтавського краю Віктору Яковичу Ревегуку. Розглядаються фрагменти біографії дослідника, сходинки наукового зростання, творчі плани історика-краєзнавця. Особлива увага присвячена педагогічній та громадській діяльності В. Ревегука, формуванню підвалин його наукового світогляду.

Ключові слова: Віктор Ревегук, краєзнавство.

«Бережіть собори душ своїх, друзі. Собори душ...» – ця моральна настанова видатного українського письменника Олесь Гончара думаючим читачам ХХ століття, серед яких і дослідники історії та культури України, Полтавщини, стала їх життєвим кредо. Адже всі причетні до історико-краєзнавчої наукової діяльності є не тільки ретельними дослідниками минувшини рідного краю, а й фундаторами та будівничими поруйнованих тоталітаризмом соборів людських душ...

Славному плеяду професійних істориків-краєзнавців Полтавщини [1] важко собі уявити без Віктора Яковича Ревегука, кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Бібліографія його праць налічує понад 200 найменувань, серед яких монографії [2], підручники та навчальні посібники [3], брошури, наукові статті [4].

Народився В.Я. Ревегук 2 травня 1938 року в селі Малі Будища Гадяцького району Полтавської області, із сімейних переказів знав, що походить із козацького роду, про що пізніше, вже в роки професійної діяльності довідався документально [5].

Після закінчення сільської семирічної школи та Гадяцької середньої школи №2 у 1956 році працював ще два роки кочегаром, заробляючи виробничий стаж для вступу до вищого навчального закладу. В 1958 році вступив на історико-філологічний факультет Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г.Короленка, який успішно закінчив у 1963 році. Свій перший досвід педагога-історика здобував протягом двох років, працюючи за призначенням у Білогірському професійно-технічному училищі Кримської області.

Оскільки реалії соціалістичного способу життя не дозволяли молодому безпартійному вчителю вступити до аспірантури для продовження фахового зростання, ще шість років працював і вихователем у школі-інтернаті в рідному Гадячі, і товарознавцем із книжкової справи, і старшим лаборантом у Полтавській філії Львівського торгово-економічного інституту.

У 1971 році В.Я.Ревегук вступає до аспірантури при кафедрі історії УРСР Харківського державного університету, де науковий керівник доктор історичних наук, професор Іван Климентійович Рибалка формулює йому наукову про-

блему для дисертаційного дослідження «Донецько-Криворізька республіка» – на той час «білу пляму» в історії УРСР [6], яку він ретельно вивчив, опрацював і ввів у науковий обіг невідомі, нові документи і матеріали. У 1975 році вказане дисертаційне дослідження ним успішно закінчене і захищене перед спеціалізованою вченою радою університету.

Із вересня 1975 року Віктор Якович і по даний час незмінно працює на кафедрі історії України Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка, невтомно досліджуючи історію та культуру рідної Полтавщини.

Принциповий учений, вдумливий аналітик, який вмів послуговуватися різноманітним науководослідницьким методом вивчення проблеми, Віктор Якович викликає повагу й пошану у своїх студентів, серед яких немало тих, кому прищепив віддану любов до історичного минулого України, Полтавщини. Багато з них стали професійними вченими, істориками-краєзнавцями.

У домашньому архіві вченого зберігається чорно-біле фото середини 60-х років Свято-Миколаївської церкви його рідного села Малі Будища, що на Гадяччині. Оточена тісним натовпом людей, що прийшли на Великдень до церкви, вона стоїть без хрестів, у ній уже радянською владою заборонено здійснювати релігійні обряди. Але щороку на найбільші православні свята Різдво й Великдень мешканці села йшли до святині молитися, хоча до самого її зруйнування у 1984 році там був склад різних господарських матеріалів та збіжжя.

Вірність людей, його односельчан, закладеній поколіннями українців культурній традиції православ'я стала підвалиною його науководослідницької діяльності. Вона втілилася в по-

шукові та дослідженні саме тих наукових проблем у історії рідного краю, розв'язання яких не давала офіційна історія УРСР. Так, серед найменш вивчених проблем виявилися історія національного відродження українців, зокрема, полтавців початку ХХ століття; історія голодоморів 1921–1923 рр., 1932–1933 рр., 1947 р.; останні роки життя в Полтаві великого російського письменника-гуманіста В.Г. Короленка, організація національно-патріотичного підпілля полтавців та їх життя у роки фашистської окупації міста, області та ін.

Із здобуттям Україною незалежності професійна діяльність історика-краєзнавця В.Я. Ревегука доповнилася ще й активною державницькою громадською складовою.

Нерідко бурхливий у виявленні своїх громадянських, патріотичних почуттів, Віктор Якович збирає навколо себе однодумців і активно впроваджує разом із ними вже не тільки в навчально-виховний процес педагогічного інституту, а й

в спраглу до істини громаду Полтави знання про досі невідому для них історію та культуру України, Полтавщини.

Так, із 1991 й до 1994 року він активно працює на громадських засадах ректором одного з перших в Україні Університетів українознавства. Полтавська громадська організація «Уні-

верситет українознавства імені Василя Кричевського», яка працювала у тісному зв'язку із Просвітою, Фондом Української культури, Товариством зв'язків із зарубіжними українцями, Конгресом української інтелігенції, налічувала широке коло прихильників, здійснила значну кількість культурно-просвітницьких акцій на теренах Полтавського обласного краєзнавчого му-

зею. Серед них зустрічі із зарубіжними українцями, представниками діаспори Канади, Австралії, Чехії, Німеччини, проведення тематичних «круглих столів», вивчення та підготовка до видання матеріалів про операцію «Вісла» тощо.

У своїй науковій пошуково-дослідницькій діяльності В.Я. Ревегук опрацьовує надзвичайно велику кількість джерел: архівних, наукових статей, монографій, епістолярну спадщину, мемуарну літературу, науково-публіцистичну й белетристичну літературу. Нерідко, якщо випадає нагода, він спілкується й із людьми-очевидцями подій, доповнюючи архівно-документальні дані живими спогадами свідків історичних подій. Застосовувані методи дослідження дозволяють йому відтворювати канву історичних подій, насичувати її людьми, головними рушіями історії. А відкриті в роки незалежної України архіви Управління Служби безпеки України дозволили йому делікатно торкнутися найболючіших сторінок людської пам'яті, які пов'язані із репресивними заходами моторошного сталінського режиму.

Так, працюючи над дослідженням теми «Трагедія полтавських кобзарів», Віктор Якович встановив, що українська революція 1917–1921 років відкрила шлях до бурхливого розвитку кобзарського мистецтва, створення творчих колекти-

вів народних майстрів. Організатором і керівником Полтавської капели бандуристів був музично обдарований Володимир Андрійович Кабачок (1892-1957 рр.), який народився в селі Петрівцях на Миргородщині у бідній селянській родині. Завдяки його організаторському хисту в 1925 році у Полтаві був створений ансамбль бандуристів, у якому в різні часи працювало 12 талановитих виконавців. Перед виступами Полтавського ансамблю бандуристів пояснення нерідко давав відомий подвижник українського національного відродження літературознавець, фольклорист, перекладач, педагог Володимир Щепотьєв. Велику допомогу Полтавській капелі надавав один із лідерів українського національно-культурного відродження і невтомний подвижник кобзарського мистецтва Гнат Хоткевич.

Трагічна доля полтавських, миргородських, зінківських кобзарів, з'ясована дослідницько-пошуковими розвідками В.Я.Ревегука, незабаром побачить світ у вже готовому до друку макеті монографії « Національне відродження Полтавського краю на початку ХХ століття».

У творчих планах невтомого дослідника-краєзнавця видання цілісного дослідження – узагальнюючої монографії «Полтавщина в огні Української революції 1917–1921 рр.».

Джерела та література

1. Бабенко Людмила, Білоусько Олександр, Гавриленко Ігор, Демиденко Тетяна, Вільховий Юрій, Єрмак Олександр, Коваленко Оксана, Нестуля Олексій, Нестуля Світлана, Передерій Ірина, Петренко Ірина, Пустовіт Тарас, Супруненко Олександр, Сітарчук Роман, Мокляк Володимир, Шаповал Лариса, Шендрік Людмила, Якименко Микола та ін.

2. Полтавщина в Українській революції 1917–1920 рр. (1996); У боротьбі за волю України. Визвольні змагання на Полтавщині 1920–1925 рр. (2000);

Полтавщина в добу Української революції 1917–1920 рр. (2002); Полтавщина в роки другої світової війни 1939-1945 рр. (2004); В.Г.Короленко в Полтаві 1917-1921 рр. (2003, 2006); За волю України. Нариси історії повстансько-партизанської боротьби на Полтавщині 1917–1923 рр. (2007); В.Г.Короленко в Полтаві. Громадсько-політична діяльність. 1917–1920. – Полтава: Дивосвіт, 2009; Полтавщина в переддень Української революції 1900-1916 рр. (2010); Полтавщина в роки радянсько-німецької війни 1941-1945 рр. (2010); Отамани Полтавського краю – борці за волю України: нариси з історії (2011).

3. Новітня історія Полтавщини (перша половина ХХ ст. (2005); Новітня історія Полтавщини (середина ХХ – початок ХХІ століття) (2007);

4. До питання про створення Донецько-Криворізької республіки – Питання історії СРСР. Республіканський міжвідомчий тематичний збірник. – Харків, 1974. Вип.17. – Харків, 1974; 3 історії здійснення продрозкладки в Українській РСР (1919-1921) – Історія народного господарства та економічної думки Української РСР. Вип.23. – Київ, 1989. – С.41–45; Наш рідний край / Сторінки з історії козацтва на Полтавщині. – Полтава, 1991; Іван Гонга. – Історія України в особах ІХ - ХVІІІ ст. – К., 1993; Постать Симона Петлюри на тлі Української революції. – Полтавська Петлюріана. Матеріали других Петлюрівських читань, проведених у Полтаві 15 серпня 1993 р. – Полтава: ОДГВ «Полтавський літератор», 1993; Протибільшовицькі селянські повстання на Полтавщині в 1920-1923 рр. – Полтавська Петлюріана. Матеріали третіх Петлюрівських читань, проведених у Полтаві 5 листопада 1994 р. –

Полтава, 1996; У боротьбі за волю і незалежність: протибільшовицьке повстання під проводом Андрія Левченка (1920–1922 рр.) – Український засів. – 1997, №№1–3; Миргородське повстання 1-4 квітня 1919 р. – Полтавська петлюріана. Матеріали четвертих Петлюрівських читань. – Полтава, 1999; Становлення національної освіти на Полтавщині за доби Центральної Ради. – Виховання молоді на історико-культурних традиціях рідного краю: Матеріали міської науково-практичної конференції 26-27 квітня 1999 р. – Полтава, 1999; Становлення національної школи на Полтавщині в добу Української революції (1917–1920 рр.). – Постметодика /Полтава/. – 2000. – №2; Православна церква і радянська влада на Полтавщині в перші роки непу. – Полтавські єпархіальні відомості. Число 7. – Полтава, 2001; Репресивні заходи сталінізму проти наукової інтелігенції Полтавщини. – До 70-річчя голодомору в Україні 1932–1933 років. Матеріали наукової конференції. – Полтава, 2002; В.Г.Короленко і Полтавська Ліга порятунку дітей. – Рідний край. Альманах Полтавського державного педагогічного університету. – 2003. – №1; В.Г.Короленко і організація боротьби з голодом 1921–1923 рр. – Феномен В.Г.Короленка: погляд із III тисячоліття: Збірник наукових праць. Полтава, 2004; Полтавщина в добу політичних і соціальних потрясінь (1937–1945 рр.) – Полтавщина: влада на історичних паралелях. – Полтава: АСМІ, 2005;

Художники Іван Зайцев і Василь Волков у Полтаві: культурологічний аспект. – Слов'янський збірник. Вип.5. – Полтава, 2006; В.Винниченко в

українському державотворенні: здобутки і втрати. – Філософські семінари. – Вип.4-5. – Полтава, 2007; Перше пограбування російськими більшовиками країни (січень-квітень 1918 р.) – Полтавський краєзнавчий музей. Збірник наукових статей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавства, охорона пам'яток. Вип. IV. Книга I. – Полтава: Дивосвіт, 2008; Голод 1921-1923 років – прелюдія «Великого Голодомору» 1932–1933 років в Україні. – Актуальні проблеми дослідження Голодомору та політичних репресій 1930-х років в Україні. Збірник наукових статей за матеріалами «круглого столу» 29 травня 2008 р. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2009; Християнська релігія і церква на Полтавщині. – Полтавіка. Полтавська енциклопедія. Т.12. – Релігія і церква. – Полтава, 2010; «Гречанівська справа» (1929–1930 рр.) – Україна: архітектура, історія, мистецтво. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Вайнгортівські читання»: Полтава, 2011; Справа миргородських «ображених» (липень 1928 – лютий 1930 рр.) – Рідний край. Альманах Полтавського державного педагогічного університету. – 2012. – №1 (6).

5. Петро Реvegук, пращур – виборний козак Гадяцької сотні Гадяцького полку, згідно із записами Ревізії Гадяцького полку 1735 р. – Інститут рукописів Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – Ф.2. – Історичні матеріали.

6. Корнилов В. Донецько-Криворожская республика. Расстрелянная мечта. / В.В. Корнилов [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.nr2.ru/authors/348174.html – Відкритий екран.

Наталія Кочерга

ПОЛТАВСКИЙ ИСТОРИК-КРАЕВЕД ВИКТОР РЕВЕГУК

Статья посвящена известному исследователю прошлого Полтавского края Виктору Яковлевичу Реvegуку. Рассматриваются фрагменты биографии исследователя, ступени научного роста, творческие планы историка-краеведа. Особое внимание уделено педагогической и общественной деятельности В. Реvegука, формированию основ его научного мировоззрения.

Ключевые слова: Виктор Реvegук, краеведение.

Natalya Kocherha

HISTORIAN-ETHNOGRAPHER OF POLTAVA VICTOR REVEGUK

Article is devoted to Viktor Yakovych Revehuk – the famous researcher of Poltava region's past. The article covers the fragments of researcher's biography, the steps of his scientific growth and creative plans of the ethnographer. Particular attention is devoted to educational and social activities of V. Revehuk, to the forming the foundations of his scientific outlook.

Key words: ethnographer, Poltava, historian.